

Проф. др Небојша Јовановић

Правни факултет Универзитета у Београду

УГОВОР О ИГРИ И ОПКЛАДИ КАО ПРАВНА ПРАЗНИНА¹

Писац у овом раду указује да је уговор о игри и опклади постао правна празнина у важећим правима држава бивше Југославије. У време социјалистичке Југославије, овај уговор се сматрао врло неморалним, те је строго забрањивана и санкционисана свака игра на срећу (нпр. коцка, картање), осим државне лутрије и томболе. Данас, међутим, игре на срећу приређују многа приватна лица, поред државе, остварујући велике приходе у својој делатности. Док је делатност приређивања игара на срећу уређена у свим државама бивше Југославије јавноправним прописима, то није учињено и приватноправним прописима за уговор о игри и опклади. Стога, писац указује на могуће начине попуњавања правне празнине, сматрајући да је најповољнија примена правила грађанских законика који су важили у Краљевини Југославији, на основу правног следбеништва правних поредака садашњих држава са правом претходне Републике и Краљевине Југославије.

Кључне речи: Уговор; Игра; Опклада; Правна празнина; Ништавост.

1. УВОД

Последњих неколико деценија, битно су се омасовиле игре сваке врсте, а нарочито игре на срећу, укључујући и клађење, не само у земљама бивше Југославије, него и у већини земаља света. Њихово организовање постало је врло уносна делатност великог броја професионалаца (приређивача).² Људи који често учествују у коцкању и

Небојша Јовановић, *nebojsaj@ius.bg.ac.rs*.

¹ Рад се објављује у оквиру пројекта „Развој правног система Србије и хармонизација с правом ЕУ (правни, економски, политички и социолошки аспекти)“ Правног факултета Универзитета у Београду.

² Укупан приход у 2009. год. само у организованој коцкарској делатности у свету био је 335 милијарди САД долара (вид. <http://en.wikipedia.org/wiki/Gambling>, 26. новембар 2012). У Француској, чак 65 % запосленог становништва учествује у играма на срећу (P. Malaurie, L. Aynes, *Cours de droit civil – Les contrats spéciaux (Civil et commerciaux)*, Editions Cujas, Paris 1992, 535). Иако нема званичних података, сматра

другим играма на срећу временом стичу јаку психолошку потребу за играњем, те се та страст (психолошка зависност) у психијатрији сматра једном од болести зависности.³ Пораст друштвеног значаја игара на срећу узроковао је и њихово правно уређивање.

Док се неозбиљне (мале, приватне) игре на срећу не уређују правним прописима (нпр. „Не љути се човече“, табљић, доmine), јер нису мотивисане материјалним добитком играча, озбиљне игре на срећу, у које учесници улажу велике своте новца ради материјалног добитка, детаљно се правно уређују (нпр. лото, бинго, томбола, рулет, покер). Друштвена опасност озбиљних и наплатних игара на срећу састоји се у великом ризику губитка за већину њихових учесника, који се прелива у имовину добитника, било само једног или неколицине.⁴

2. ПРАВНА ПРАЗНИНА У ДРЖАВАМА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

2.1. Стање важећих законодавастава

Државе бивше Југославије, као самосталне државе, детаљно су уредиле игре на срећу јавноправним прописима, али не и приватноправним. Јавноправним прописима уредиле су низ питања обављања делатности приређивања (организовања) игара на срећу, као што је, рецимо, овлашћени приређивач игре, дозвола за рад, оглашавање, забрањене радње, равноправност учесника, исплата добитка, заштита учесника и др.⁵ За разлику од тога, уговор о игри и опклади, као грађанскоправно питање, није уопште уређен новим прописима. Ово, стога, што их ниједна држава бивше Југославије није уредила својим облигационим законом, иако су углавном све задржале правила из Закона о облигационим односима Југославије из 1978. године (даље у

се да петина одраслих грађана Србије учествује у играма на срећу. По једном истраживању, чак 47 % (око 400.000) одраслих становника Београда учествује у класичним играма на срећу (лото, бинго, греб игрице), 28 % (око 225.000) учествује у спортском клађењу, а 8 % (око 65.000) игра електронске коцкарске игре (покер, рулет). – Вид. *Вечерње новости* од 17. септембра 2011.

³ Према извештају Специјалне болнице за болести зависности, у Србији данас има од 4000 до 6000 коцкарских „болесника“. – Вид. *Блиц* од 26. новембра 2012.

⁴ F. Collart Dutilleul, P. Delabeque, *Contract civile et commerciaux*, ed. 9, Dalloz, Paris 2007, 20; P. Malaurie, L. Aynes, 533.

⁵ Закон о играма на срећу – ЗИСС, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 88/11; Закон о играма на срећу – ЗИСРС, *Сл. гласник РС*, бр. 110/08, 53/10 и 62/10; Закон о играма на срећу – ЗИСХ, *Nar. novine R. Hrvatske*, бр. 87/09; Закон о играма на срећу, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 27/95; Закон за игрице на срећу и за забавните игри – ЗИСМ, *Сл. весник на Р. Македоније*, бр. 10/97, 54/97, 13/01, 2/02 и 54/07; Закон о играма на срећу – ЗИСЦГ, *Сл. лист РЦГ*, бр. 52/04 и 13/07.

раду: Закон о облигацијама), и то без измена,⁶ или са малим изменама.⁷ Тако, уговори о игри и опклади постали су правна празнина у важећем грађанском праву држава бивше Југославије, иако су они правни основ за учествовање у играма и извор права и обавеза за њихове учеснике. Због непостојања законских правила, није јасно која права и обавезе имају учесници игара, тј. уговорници, односно која грађанскоправна санкција погађа повредиоца обавеза из уговора о игри и опклади. Да би се ваљано решавали такви спорови, нужно је да се попуни ова празнина у праву, те се јавља питање начина њеног попуњавања.

2.2. Начини попуњавања правне празнине

Правну празнину која је настала у важећим правима земаља бивше Југославије могуће је попунити на један од три могућа начина, док се не донесу прописи којим би се изричито уредио уговор о игри и опклади. Ово попуњавање значајно је, нарочито судовима, како би имали поуздане „критеријуме“ за пресуђење у случају спора између страна у уговору.

Први начин попуњавања је примена правних норми из права *Краљевине Југославије*, на основу *Закона о неважности правних прописа* из 1946. год.⁸ То значи, да судови у Србији и Македонији у парници треба да примењују правила о уговору о игри и опклади садржана у Грађанском законнику Краљевине Србије из 1844. год. (чл. 789–794), да судови Црне Горе треба да примењују правила Општег имовинског законика из 1888. год. (чл. 475–479), док у осталим државама бивше Југославије судови треба да примењују правила Грађанског законика Аустрије из 1811. год. (пар. 1267–1277). Услов за примену тих правила на данашње уговоре о игри и опклади, јесте да она нису противна важећим уставима и јавном поретку. Ово је најисправнији начин попуњавања празнине, јер се заснива на правилима која су одавно у примени на овим просторима. Осим тога, овај начин је и најпогоднији са становишта уједначавања права на простору бивше Југославије, јер

---

⁶ То је случај са Србијом: Закон о облигационим односима – ЗОО, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/87, и *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93; као и са Босном и Херцеговином, где се у Републици Српској и Федерацији БиХ тај закон примењује на основу Дејтонског споразума.

⁷ То је случај са осталим републикама. Вид. *Закон о обвезним односима* – ЗОХ, *Nar. novine R. Hrvatske*, бр. 35/05 и 41/08; *Obligacijski zakonik* – ОЗС, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 83/02, 28/06, 40/07 и 97/07; Закон за облигационите односи – ЗОМ, *Сл. весник на Р. Македонија*, бр. 18/01, 4/02 и 5/03; Закон о облигационим односима – ЗОЦГ, *Сл. лист РЦГ*, бр. 47/08. Уговор о игри и опклади није предвиђен ни Преднацртом Грађанског законика Србије, књига 2, Облигациони односи, из 2009.

⁸ Закон о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, *Сл. лист ФНРЈ*, бр. 86/46, чл. 4.

Српски и Аустријски грађански законик, као и црногорски Општи имовински законик, готово на исти начин уређују уговоре о игри и опклади. Најзад, овај начин је и сасвим уставан због правног следбеништва свих држава бивше Југославије са њеним правом.

Други начин попуњавања је *тумачење* правила *важећих прописа* у републикама. Облигациони закони свих република уређују да су уговори који су противни јавном поретку (нпр. моралу) ништави. Ако би се уговори о игри и опклади сматрали неморалним, онда не би стварали било какве обавезе у случају ништавости. Од ништавости морају да се изузму уговори о играма на срећу и о опкладама чије закључивање организују овлашћени приређивачи, било да их закључују играчи међусобно, било са приређивачима. Ово, због тога, што су ти уговори допуштени јавноправним прописима, а тиме и пуноважни, јер би иначе било немогуће обављање делатности приређивања игара на срећу.

Трећи начин попуњавања празнине се заснива на тумачењу по основу *разлога супротности* (*argumentum a contrario*). Таквим тумачењем, закључује се да су пуноважни сви уговори о разним играма на срећу и уговор о опклади, ако су им уговорници пословно способни. Наиме, сви облигациони закони република бивше Југославије изричито предвиђају да и пословно неспособни дужник има право да пуноважно испуни обавезу, ако је она несумњива и доспела. Изузетно, ако је он испунио застарелу обавезу или „*обавезу из игре и опкладе*“, онда има право да оспорава такво испуњење, те да тражи повраћај датог.⁹ Пошто се право на оспоравање ваљаности испуњења због игре или опкладе даје само пословно неспособном лицу (нпр. Малолетнику, умоболнику), значи да то право немају уговорници који су пословно способни. Ако то право немају, могло би се закључити да су уговори о игри или опклади пословно способних лица пуноважни, или, можда, да су рушљиви, те да стварају само природна (неутужива) права и обавезе за уговорнике.

Ако се заузме став да ниједан од наведених начина попуњавања празнине није прихватљив са становишта владајућих интереса и у данашњим околностима развијених игара на срећу, онда би ваљало да се законом уреде уговори о игри и опклади, јер су они правни основ за стицање великих прихода у савременим државама. Да би се то учинило, корисно је да се схвати појам игре и опкладе и уговора који су им правни основ, да се размотри њихово правно дејство у упоредном праву, као и правно дејство са њима повезаних уговора (нпр. зајма ради коцкања или клађења).

---

⁹ ЗОО, чл. 297; ЗОХ, чл. 162; ОЗС, чл. 272; ЗОМ, чл. 286; ЗОЦГ, чл. 304.

3. ПОЈАМ ИГРЕ И ОПКЛАДЕ

Игра на срећу и опклада нису исти појмови, нити су исто што и уговори о њима. Правно гледано, они су радње којима се испуњавају обавезе из уговора о игри или опклади.

Игра у најширем смислу јесте скуп радњи којима се један или више учесника (играча) забавља. Ако игра има више учесника, онда она нужно подразумева надметање између њих. То су *такмичарске игре*, као што је спорт, али и игре на срећу. Кад исход такмичарске игре зависи првенствено од способности (нпр. вештине, напора, снаге, знања) учесника (играча), реч је о обичним играма или *играма способности* односно вештине (нпр. спортске игре, шах, школска такмичења у знању, квизови). Међутим, кад исход (победа, добитак) надметања у игри зависи од „среће“ (случаја), односно од будуће неизвесне околности независне од способности и воље играча, реч је о *играма на срећу*. Од игара на срећу које се састоје у бацању коцке или извлачењу из шешира (жребању), треба разликовати решавање правних ствари на исти начин, као што је деоба имовине или одређивање првенства у закључењу берзанске купопродаје кад нема довољно котиране робе на тржишту (тзв. жребање).¹⁰

За разлику од игре, *опклада* је сукоб мишљења најмање два учесника (кладдиоца) о некој чињеници (догађају), која ниједном од њих није позната у часу настанка сукоба, тако да накнадно сазнавање чињенице одређује и победника, односно оног чије се мишљење (тврдња) покаже тачним. За разлику од игре у којој чињеница од које зависи исход мора да буде будућа (нпр. ко ће победити у неком спортском догађају, као што је нпр. тениски меч), спорна чињеница у опклади може да буде и садашња (нпр. најкишовитије место на свету), па и прошла (нпр. које године је био Први балкански рат). Мишљења кладилаца треба да су међусобно искључујућа. У пракси, игра некад садржи опкладу и обратно. На пример, учесници опкладе могу да буду играчи у некој игри (нпр. два тенисера се кладе сваки на своју победу у међусобном мечу), у ком случају победа зависи и од њихових способности. У том случају, играчи не смеју да се кладе на свој пораз, јер онда пораз зависи искључиво од воље играча, што је недопустиво, јер је битно угрожена неизвесност игре. На пример, играч може намерно да изгуби у игри, како би победио у опклади мотивисан већим материјалним добитком који на тај начин остварује.

---

¹⁰ Л. Марковић, *Облигационо право*, Службени лист, Београд 1997, 681; М. Константиновић, *Скица за законик о облигацијама и уговорима*, Београд 1969, чл. 973; Н. Јовановић, *Берзанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009, 137 и 138.

Тиме, губи се неизвесност како у игри, тако и у опклади. Кладиоци, међутим, могу да буду и ван игре, јер могу да се кладе поводом игре других лица (нпр. навијачи се кладе који ће боксер победити у мечу).¹¹

4. СТАВ ЗАКОНОДАВЦА

Став законодавца се мењао током историје према играма на срећу, тако да се кретао у „распону“ од строге забране до широке слободе њиховог одвијања. Углавном, зависио је од схватања о штетама и користима по опште друштвене интересе.

У старом Риму, био је различит став према коцки и опклади. Коцка (наплатна игра) била је забрањена, те су уговори о њој били ништави. Губитник који би платио коцкарски дуг имао је право да тражи повраћај, јер се сматрало да се добитник неосновано обогатио. Обрнуто, опклада је била допуштена, те су и дугови из ње били утуживи. Ова разлика у пуноважности уговора о коцки и опклади дуго је опстала и у средњовековној Европи због рецепције римског права. Опклада је почела да се озбиљније санкционише тек знатно касније због њене злоупотребе у сврху прикривања забрањене коцке. За разлику од римског права, у старом немачком праву и уговор о коцки је био пуноважан, као и уговор о опклади, а дугови из њега су сматрани дуговима части. Кад је коцка постала друштвено штетна због свог претераног ширења, законодавац је почео да је забрањује и да ограничава слободу уговарања у тој области.¹² У енглеском *common law*-у, опкладе и коцке биле су пуноважне и утуживе, као и у старом немачком праву, али им судови нису били благонаклони, те су одбијали тужбене захтеве због бројних разлога (нпр. неморалност, заштита јавног поретка).¹³

У двадесетом веку, даје се знатно шира слобода организовања игара на срећу уз детаљно регулисање. У расправи о обиму слободе која треба да се омогући играма на срећу, сучељавају се разлози у њихову корист и на њихову штету.¹⁴

---

¹¹ М. Planiol, G. Ripert, *Traite pratique de droit civil francais*, LGDJ, Paris 1932, 496; P. Malaurie, L. Aynes, 531; N. Jeandin, “Code des obligations I”, *Commentaire romand* (eds. L. Thevenoz, F. Werro), Helbing & Lichtenhahn, Geneve 2006, 2664, 2665; G. H. Treitel, *Chitty on Contracts* (gen. ed. H. G. Bale), vol. 2, Sweet & Maxwell, London 2004, 1115, 1120; Ј. Марковић, 674; Б. Благојевић, *Посебни део облигационог права*, Геца Кон, Београд 1939, 240; ЗИСЦГ, чл. 2.

¹² Ј. Марковић, 675, 680.

¹³ G. H. Treitel, 1122.

¹⁴ P. Maluarie, L. Aynes, 534, 535; Ј. Марковић, 674, 677.

Разлози којима се оспоравају игре на срећу су њихова друштвена бескорисност, па и штетност и њихова неморалност. Друштвена бескорисност и штетност игара на срећу, поготово наплатних, лежи у томе што људе одвраћају од друштвено корисних послова. Жеља за лаком зарадом, заснована на срећи, одвраћа људе од стицања прихода радом. Добитак познаника често изазива код људи завист, па и похлепу, што су свакако рђаве људске особине, јер нарушавају слогу међу људима. Игре на срећу одвраћају људе и од штедње, јер троше новац ради учешћа у играма на срећу, уместо да га штеде и уложе у нешто корисније. Значи, игре на срећу стварају људима углавном трошкове и губитке, који чак могу да их материјално униште. Неморално је да се добитник богати без рада на штету губитника, само зато што је нешто погодио или имао среће у некој „играрији“.

Разлози којима се оправдава допуштеност игара на срећу су више-струки. Прво, игре на срећу су друштвено корисне, јер служе забави и опуштању људи, чиме им се ублажава незадовољство у савременом стресном друштву. Одвраћањем пажње од суморне свакодневице, оне доприносе друштвеном миру, служе као средство смиревања јавности и одушак за људске страсти. Њима се омогућује милионима људи да забораве на своје сиромаштво, јад и невоље, јер им дају наду, иако најчешће залудну, у срећан добитак. Оне су „опијум“ за народне масе, као што су то велики спортски (победа омиљеног тима, или репрезентације), музички (нпр. јавни концерти) или други масовни догађаји намењени забави (нпр. вашари). Друго, знатан део прихода од масовних игара на срећу даје се у добротворне сврхе. Чак, и законима се предвиђа да се један део прихода државе од игара на срећу уплаћује друштвено корисним непрофитним организацијама, као што су Црвени крст, установе за збрињавање богаља (инвалида), за помоћ сиромашнима, за развој спорта и за лечење тешких болести.¹⁵ Треће, држава опорезује приходе од игара на срећу, а нарочито приходе њихових професионалних приређивача, као и приходе добитника.

---

¹⁵ У Србији, 40 % прихода буџета од игара на срећу уплаћује се у добротворне сврхе (ЗИСС, чл. 5). У Републици Српској, Лутрија уплаћује за добротворне сврхе најмање 50 % своје добити (ЗИСПС, чл. 23). У Хрватској се за ове сврхе уплаћује 50 % накнаде од свих врста игара на срећу које приређивачи плаћају држави, као и 50 % добити Хрватске лутрије, као државног привредног друштва које приређује игре на срећу (ЗИСХ, чл. 8). У Македонији се у добротворне сврхе (нпр. спорт, Црвени крст, социјалне потребе) уплаћује 50 % укупног прихода од игара на срећу утврђеног за претходну годину, с тим што тај износ не сме да буде мањи од 60 милиона денара, ни већи од 120 милиона денара (ЗИСМ, чл. 16). У Црној Гори се за добротворне сврхе издваја 60 % средстава које оствари буџет државе од игара на срећу, од чега се најмање 75 % средстава издваја за финансирање невладиних организација (ЗИСЦГ, чл. 15).

Тиме се пуни буџет, чиме се доприноси задовољавању општих интереса.¹⁶

Одмеравајући корист и штетност појединих врста игара по друштвене интересе, законодавац их уређује различитим режимима. Тако, најштетније игре потпуно забрањује, оне од којих друштво има користи, поред штета, допушта под одређеним условима, а корисне игре способности или разоноде потпуно допушта.

Уобичајено је у упоредном праву, да се потпуно забрањују игре на срећу у којима постоји могућност да приређивач, учесник или треће лице утиче својом вољом на одређивање исхода. Такве игре омогућују злоупотребе (нпр. обману, пљачку), те су санкционисане као кривична дела, а уговори о њима су санкционисани апсолутном ништавошћу.¹⁷ То се нарочито односи на јавне и масовне наплатне игре на срећу са великим улозима и добицима (нпр. лутрија, лото, бинго), осим кад их организује држава или кад она овласти приватно лице да их организује. Такође, обично се потпуно забрањује наплатно коцкање и клађење које се нерегистровано спроводи.¹⁸ Безазленије игре на срећу, као што су наградне игре у роби рекламне природе, које приређују произвођачи или трговци, допуштају се, али само уз посебну дозволу државе за свако приређивање. Исто то важи и за приређивање коцкарских игара (рулет, картање и др.), и за приређивање клађења, с тим што се још захтева да се оне одвијају у посебно уређеним просторима (нпр. коцкарнице, кладионице, хиподроми). Уговори у овим играма су пуноважни, а повреда уговорних обавеза

---

¹⁶ Према подацима српског удружења приређивача игара на срећу „Јакте“, приходи буџета Србије од игара на срећу износе око 47 милиона евра годишње. – Вид. *Политика* од 3. октобра 2012.

¹⁷ Кривичним закоником, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 85/05 и 88/05, предвиђена је новчана казна или затвор до две године за неовлашћеног приређивача игара на срећу (чл. 352). У већини држава САД наплатне игре на срећу и опкладе су забрањене, што значи да су уговори о њима ништави. Вид. R. LeRoy Miller, G. A. Jentz, *Business Law Today*, Thomson, Mason 2003; 219; D. Twomey, M. Moody Jennings, *Andersons's Business Law*, South-Western, Mason 2011, 354.

¹⁸ Иако су у државама САД коцка и опклада забрањене, постоје и изузеци од забране. У Невади, Њу Џерсију и Луизијани коцкање је допуштено, али само у коцкарницама, као посебно уређеним просторима. У Калифорнији је потезни покер законит, иако су кривичним законима изричито забрањене многе друге коцкарске игре. Приватно организоване лутрије углавном су свуда забрањене, осим ако се организују у добротворне сврхе (нпр. бинго). У већини држава САД, лутрије су допуштене ако их организује држава. Најзад, многе државе САД допуштају коцкање у индијанским резерватима, али не и на другим деловима својих територија. Британија, Француска и Швајцарска допуштају приређивање игара на срећу само у посебно уређеним просторијама (коцкарницама и кладионицама). Вид. R. LeRoy Miller, G. A. Jentz, 219; D. Twomey, M. Moody Jennings, 354; P. Malaurie, L. Aynes, 537, 539; N. Jeandin, 2662, 2663; G. Treitel, 1121.

повлачи имовинскоправне санкције (нпр. исплата неоправдано ускраћеног добитка са каматом, повраћај добитка стеченог повредом правила игре, накнада штете). Ако се ове игре организују непрописно (без дозволе државе и нерегистровано), онда су уговори о њима рушљиви, а обавезе из њих су неутуживе. Најзад, поједине игре, као што су берзанске опкладе поводом курсева котираних предмета (нпр. на основу послова разлике односно диференцијских послова), потпуно су допуштене, јер омогућују ефикасно пословање берзи и сталност курсева вредносница односно робе.¹⁹

5. ПОЈАМ УГОВОРА О ИГРИ И ОПКЛАДИ

Разликује се појам уговора о игри на срећу од појма уговора о опклади, иако су слични по томе што им је битан елемент зависност разрешења насталих односа између уговорника од неизвесне околности.

Уговор о *игри на срећу* је такав уговор у коме два или више лица (учесника, играча, уговорника) дају накнаду (улог) за право на учешће у надметању ради стицања унапред одређеног материјалног добитка, пристајући на ризик губитка дате накнаде у корист неког од учесника (победник), који се одређује (разрешава) наступањем будуће неизвесне околности.²⁰ Наступањем будуће неизвесне околности, одређује се који учесник игре је губитник и дужник, а који је победник и поверилац (добитник). Ако има више од два учесника игре, онда само један од њих или мањи број њих може да буде победник, док су сви остали губитници.²¹

Игре на срећу углавном се деле на врсте према начину стварања будуће неизвесне околности и њеног наступања. Ако се употребљавају карте, онда је реч о карташким играма. Ако се употребљава куглица која треба да падне у једну од већег броја рупа са одређеним знаком или бројем, онда је реч о рулету. Ако се будућа неизвесна

---

¹⁹ N. Jeandin, 2662; G. Treitel, 1119, 1130, 1133; Немачки грађански законик из 1900 – НГЗ, пар. 764; Н. Јовановић, 394.

²⁰ Упор. Српски грађански законик – СГЗ, чл. 789; Аустријски грађански законик – АГЗ, чл. 1267; Б. Благојевић, 236.

²¹ По Закону о играма Британије из 1968. год., „играње“ (*gaming*) је учешће у било којој игри на срећу у намери стицања новчаног или другог материјалног добитка, без обзира на то да ли било који учесник ризикује материјални губитак или не. Логика овог закона је да професионални приређивачи игара на срећу, чију делатност уређује, не сносе ризик губитка, због чега и није битно за постојање игре да постоји за њих неизвесност, већ само за остале учеснике (играче), као његове саговорнике. Уговор о игри је уговор једног лица, којим стиче право на учешће у игри са другим учесницима по унапред утврђеним правилима. Вид. G. Treitel, 1120, 1121.

околност састоји у бацању коцке, при чему се победник одређује окретањем коцке на унапред уговорени број односно начин његовог одређивања (нпр. највећи или најмањи број), онда је реч о уговору о коцки. Пошто је бацање коцке синоним за будућу неизвесну околност (случај, „срећу“), често се све игре на срећу једноставније зову коцкање или коцкарске игре.²²

Уговор о *опклади* је уговор између два лица (кладиоца) супротних мишљења о одређеној чињеници (предмету опкладе), којим се сваки од њих обавезује да, као губитник, исплати уговорену накнаду другом уговорнику, као добитнику, ако се његово мишљење покаже нетачним.²³ Супротстављена мишљења уговорника изражавају њихова чврста уверења о предмету опкладе, односно предмету њиховог спорења, због чега се зову тврдње.

Три су кључне разлике између уговора о игри на срећу и уговора о опклади. Прва разлика је у *разрешавајућој околности* од које зависи исход игре односно опкладе. Коначно одређивање добитника у игри на срећу увек зависи од *будуће неизвесне околности независне* од воље учесника. Насупрот томе, у опклади је битно да постоји *спорна* чињеница између кладилаца, који су сагласни да губитник исплати уговорену накнаду победнику по утврђивању истине. Чињеница од које зависи одређење добитника у опклади не мора да буде будућа, што је најчешће (опкладе предвиђања), као што је то у игри, већ и садашња или прошла (нпр. колики је био род пшенице ове или прошле године у Србији, тзв. опкладе знања). Друга разлика између уговора о игри на срећу и уговора о опклади је у њиховој суштини. Док је суштина уговора о игри *надметање* њених учесника, суштина опкладе је *утврђивање тачности* тврдње кладилаца, односно успешно оспоравање супротне тврдње противника. Трећа разлика између игре на срећу и опкладе јесте у *броју учесника*. У игри на срећу може да буде *више* учесника, док у опклади учествују само *две*

---

²² У Британији је Законом о коцкању (*Gambling Act*) из 2005. год. извршена озбиљна промена става законодавца према коцкарским играма у односу на Закон о играма из 1945. год. Њиме се проглашавају утуживим сви уговори о коцки, и кад се закључују ван коцкарница (који су дотад били забрањени), осим ако се односе на противправне радње. При томе, изричито се одређује да се противправном радњом не сматра сама коцка, као што је то било до његовог доношења за игре ван коцкарница. Стога, сматра се да су противправни само они уговори о коцки који садрже казнено дело, као што је кривично дело. Да би се умањио ризик злоупотреба, установљена је Комисија за коцкање, која је овлашћена да забрани одређене врсте уговора о коцки проглашавајући их ништавим уз налог да се исплаћено врати губитнику. Она може, међутим, да забрани само оне уговоре који су „суштински непоштени“. Вид. Е. McKendrick, *Contract Law*, Palgrave, Basingstoke 2007, 331.

²³ Упор. СГЗ, чл. 792; АГЗ, 1270; Б. Благојевић, 238.

стране супротстављених мишљења, тако да се утврђивањем тачности једног од њих утврђује и добитник, а и губитник. Ако у опклади учествује више од два лица, са више од две различите тврдње о њеном предмету, опклада се усложњава, те прераста у игру на срећу (нпр. клађење на победу више различитих коња у трци, или клађење на редослед више тркача на циљу трке).²⁴

6. ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ (ПУНОВАЖНОСТ) УГОВОРА

Питање правних последица уговора о игри и опклади јавља се због спора о њиховој пуноважности.

Ако су ови уговори забрањени као неморални, сигурно је да су ништави, те да не стварају било какве правне последице. То значи, да уговорници који нису положили своје улоге, нису обавезни да их дају ради исплате добитка победнику након разрешења игре или опкладе, нити победник има право да им тражи добитак. Ако су улози већ положени, сваки уговорник има право да тражи повраћај свог улога, макар да га је победник преузео као добитак.²⁵ У правима неких држава (нпр. Србија, БиХ), ако дође до парничења поводом ништавог уговора о игри или опклади, суд је овлашћен и да несавесном победнику одузме добитак у корист општине где има пребивалиште (седиште), нарочито ако је и губитник несавестан, поред тога што може победнику да одбије захтев за исплату добитка против губитника (ако га још није наплатио), или да му наложи враћање наплаћеног добитка губитнику.²⁶

Ако је, међутим, уговор о игри и опклади допуштен, онда је несумњиво да је пуноважан и да ствара утужива права и обавезе за своје уговорнике. То је случај са свим уговорима о игри и опклади који се закључују у *делатности* овлашћених приређивача по јавноправним прописима (нпр. у коцкарницама, кладионицама и другим играчницама, наградним играма).

У земљама бивше Југославије, међутим, није јасно да ли су пуноважни уговори о игри и опклади који се закључују *ван делатности* овлашћених приређивача. То су уговори о опклади који се приватно закључују између познаника, као и уговори у наплатним играма на срећу, који се закључују ван просторија и делатности било

---

²⁴ Упор. Л. Марковић, 679, 680; G. Treitel, 1115–1120; M. Planiol, G. Ripert, 496; N. Jeandin, 2664; СГЗ, чл. 792, АГЗ, 1270; Општи имовински законик за Црну Гору – ОИЗЦГ, нема дефиницију уговора о игри на срећу ни уговора о опклади, иако детаљно уређује њихове последице.

²⁵ Вид. нпр. ЗОХ, чл. 323.

²⁶ ЗОО, чл. 104.

ког овлашћеног приређивача. Рецимо, дешава се да се играју домене или карте за новац у кући неког од играча или у кафани. Пуноважност ових уговора није јасна, јер важећи прописи већине земаља бивше Југославије „ћуте“ о томе. То значи, да их они не забрањују, те могу да се сматрају ништавим само ако се у судској пракси заузме став да су неморални по општим правилима облигационог права. Стога, јавља се питање да ли победник у таквим уговорима има право да судским путем оствари своје тражење добитка од губитника? Ако се такав спор појави пред судом, како да га пресуди? Да ли да суд усвоји тужбени захтев, да га одбије или да одузме предмет уговора у корист општине пребивалишта несавесног уговорника?

Чини нам се, да је најисправније да се из разлога правне сигурности ова правна празнина попуни правилима грађанског права Краљевине Југославије на основу Закона о неважности правних прописа... из 1946. год. социјалистичке Југославије, а по начелу сукцесије и правног следбеништва садашњих држава са правом бивше Краљевине и Републике Југославије.

У *Српском* грађанском законнику, опклада је била пуноважан уговор, под два посебна услова (чл. 792–794). Прво, нужно је да је „цена“ (улог) предата у руке једном од кладилаца или трећег лица, иначе је уговор ништав. У тумачењу овог услова, српска правна наука заузела је став да је реч о реалној форми уговора. Ако би држалац улога по разрешењу опкладе одбио да га преда добитнику, овај има право да га добије у парници.²⁷ Други посебан услов јесте да су оба уговорника била савесна у часу закључења уговора. Ако је један од њих био несавестан, у смислу да је знао спорну чињеницу, а на то није упозорио другу страну, па је победио, уговор је рушљив (релативно ништав) због преваре. Несавесни добитник нема право на добитак од губитника, а ако га је примио, дужан је да врати губитнику. Ако је, пак, губитник несавестан, онда уговор остаје пуноважан, јер се сматра његовим поклоном добитнику. Реч је о законском претварању једног уговора у други (конверзија), без обзира на вољу уговорника.²⁸ Правила о опклади у Краљевини Србији сходно су важила и за уговоре о коцки и другим играма на срећу, под

---

²⁷ Л. Марковић, *Грађански законик*, Геца Кон, Београд 1921, 323; Б. Благојевић, 16.

²⁸ Има мишљења да уговор о опклади мора да буде закључен у писменој форми, ако је улог непокретност (Л. Марковић, [1997], 680). Чини нам се, да таква форма није потребна за уговор о опклади, али да је нужна за уговор о преносу непокретности добитнику, који се закључује по разрешењу уговора о опклади ради испуњења дуга губитника. Исто би требало да важи и за пренос других ствари за чије располагање прописан писмени облик уговора (нпр. превозно средство).

условом да нису биле забрањене. Ако су забрањене, уговори су ништави.

Аустријски грађански законик је установљавао исти режим за уговор о опклади и игри, као и СГЗ. Једина разлика је што је изричито предвиђао да се „цена (улог, пишчева напомена) судски не може искати“, ни кад је дата при закључењу уговора неком од кладилаца или трећем лицу (чл. 1270–1272). Због неутуживости права добитника за дуг губитника и кад је улог дат унапред, несумњиво је да је реч о уговору са природним облигацијама. За разлику од тога, у Српском грађанском законнику право добитника је утуживо, ако је испуњен услов реалне форме уговора. По том законнику, природна облигација настаје само из уговора о игри и опклади у коме није унапред положен улог.²⁹

Општи имовински законик за *Црну Гору* постављао је исте услове за пуноважност уговора о опклади као и Српски грађански законик (реална форма и савесност кладилаца – чл. 476, 478, 479). Две су, међутим, битне разлике. Прво, по црногорском законнику кладииоци су улоге морали да предају или суду или трећем лицу, а никако једном од њих. Друго, разлози за признавање права на повраћај датог улога детаљније су уређени. Наиме, губитник или његов јемац који добровољно плати дуг, нема право на повраћај датог, осим: 1) ако је малолетан, 2) ако је губитник туђи новац изгубио, а добитник је знао да је туђ (губитникова проневера и добитникова злоупотреба), и 3) ако је добитник преварио губитника, послужио се лукавством или на други начин непоштено поступио. Такви уговори су рушљиви по захтеву губитника. Ако су и добитник и губитник поступали незаконито у опклади, уговор је апсолутно ништав, те губитник нема право да тражи повраћај оног што је добровољно дао на име дуга. Тада, „црквена каса“ места забрањене опкладе има право да судски тражи одузимање оног што је добитник примио. Ипак, ако је губитник туђи новац потрошио, онда повраћај од добитника има право судски да тражи само власник новца, а не губитник ни црквена каса. Исто тако, ако је губитник малолетан, суд одлучује да ли ће добитак да врати малолетнику или ће га одузети у корист црквене касе места опкладе. И у овом законнику, правила која важе за опкладу важе и за игру.

---

²⁹ Б. Благојевић, 16.

7. ЗАКЉУЧАК

Чудно је, што државе бивше Југославије нису уредиле уговор о игри и опклади, кад су већ јавноправним прописима детаљно уредиле делатност приређивања игара на срећу. Нарочито је чудно, што га нису уредиле републике које су донеле нове законе о облигационим односима, као што су Хрватска, Македонија, Црна Гора и Словенија. Кад су новим законима изричито уредиле низ именованих уговора, који нису били уређени Законом о облигационим односима социјалистичке Југославије (нпр. ортаклук, послуга, франшизинг, лизинг, форфетинг, факторинг, уговор о ренти), требало је да уреде и уговор о игри и опклади. Ово, тим пре, што се уговор о игри и опклади знатно чешће примењује у пракси него многи новоуређени уговори из англосаксонског права. Он је и економски значајнији од њих (нпр. факторинг и форфетинг), јер се по основу њега остварује знатно већи обрт новца. Његово уређивање важећим прописима налаже и све већи неморал који захвата друштва нових држава, а који нарочито повећава склоност људи ка играма на срећу у кризним временима, какво је садашње. Ако државе бивше Југославије буду уређивале уговор о игри и опклади, ваљало би да следе правила грађанских законика који су важили у бившој Краљевини, јер су она усклађена са правилима која важе у страним великим правним системима (нпр. Француска, Немачка, Британија).

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Благојевић, Борислав, *Посебни део облигационог права*, Геца Кон, Београд 1939;
2. Јовановић, Небојша, *Берзанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009;
3. Jeandin, Nikolas, *Code des obligations I – Commentaire romand* (eds. L. Thevenoz, F. Werro), Helbing & Lichtenhahn, Geneve 2006;
4. Константиновић, Михаило, *Скица за законик о облигацијама и уговорима*, Београд 1969;
5. Марковић, Лазар, *Грађански законик*, Геца Кон, Београд 1921;
6. Марковић, Лазар, *Облигационо право*, Службени лист, Београд 1997;
7. McKendrick, Ewan, *Contract Law*, Palgrave, Basingstoke 2007;
8. Malaurie, Philippe, Aynes, Laurent, *Cours de droit civil – Les contrats speciaux (Civil et commerciaux)*, Editions Cujas, Paris 1992;
9. Miller, Roger LeRoy, Jentz, Gaylord A., *Business Law Today*, Thomson, Mason 2003;

10. Planiol, Marcel, Ripert, Georges, *Traite pratique de droit civil francais*, LGDJ, Paris 1932;
11. Treitel, Guenter H., *Chitty on Contracts* (gen. ed. H. G. Bale), vol. 2, Sweet & Maxwell, London 2004;
12. Twomey, David, Jennings, Marianne Moody, *Andersons's Business Law*, South-Western, Mason 2011;
13. Collart Dutilleul, Francois, Delabeque, Philippe, *Contract civile et commerciaux*, ed. 9, Dalloz, Paris 2007.

Правни прописи и остали извори

1. *Блиц* од 26. новембра 2012;
2. *Вечерње новости* од 17. септембра 2011;
3. Закон за игрите на срећа и за забавните игри, *Сл. весник на Р. Македоније*, бр. 10/97, 54/97, 13/01, 2/02 и 54/07;
4. Закон за облигационите односи, *Сл. весник на Р. Македонија*, бр. 18/01, 4/02 и 5/03;
5. Закон о играма на срећу, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 88/11;
6. Закон о играма на срећу, *Сл. гласник РС*, бр. 110/08, 53/10 и 62/10;
7. Закон о играма на срећу, *Сл. лист РЦГ*, бр. 52/04 и 13/07;
8. Закон о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, *Сл. лист ФНРЈ*, бр. 86/46;
9. Закон о obveznim odnosima, *Nar. novine R. Hrvatske*, бр. 35/05 и 41/08;
10. Закон о облигационим односима, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/87, и *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93;
11. Закон о облигационим односима, *Сл. лист РЦГ*, бр. 47/08;
12. Закон о играх на срећо, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 27/95;
13. Закон о играма на срећу, *Nar. novine R. Hrvatske*, бр. 87/09;
14. Кривични законик, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 85/05 и 88/05;
15. Облигацијски законик, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 83/02, 28/06, 40/07 и 97/07;
16. *Политика* од 3. октобра 2012;
17. Преднацрт Грађанског законика Србије, књига 2, Облигациони односи;
18. <http://en.wikipedia.org/wiki/Gambling>.

Professor Nebojša Jovanović, LL.D.

Faculty of Law,
University of Belgrade

GAMING AND WAGERING CONTRACT AS A LEGAL LOOPHOLE

Summary

In this paper the author points out that gaming and wagering contract became a legal loophole in the current laws of states of the former Yugoslavia. This contract was considered as very immoral one in the time of the socialist Yugoslavia and for that reason gaming (e.g. gambling, card games) was being strictly prohibited and sanctioned, with the exception of the lottery which was organized by the state. Nowadays, however, not only the state (i.e. state enterprises), but also many private persons are active in gaming and wagering business, earning big revenues. While all states of former Yugoslavia have regulated gaming and wagering business by public law provisions, they have not done it by private law provisions in relation to the gaming and wagering contract. That is why the author discusses the possible methods of filling the legal loophole. He is of the opinion that the most convenient method is application of rules of civil codes which were in force in the Kingdom of Yugoslavia, on the ground of legal continuance of the law of present states with the law of the former Republic of Yugoslavia and the Kingdom of Yugoslavia.

Key words: *Contract; Gaming; Wagering; Betting; Legal loophole, Invalidity.*